

Дилором ШАРИҚОВА:

**ЧЕМПИОН
ҚИЗИМ БИЛАН
ФАХРЛАНАМАН!**

3

Олесија САИТОВА,
Ўзбекистон Қаҳрамони:

**ОНАНИ АСРАСАК —
БОЛАНИ АСРАЙМИЗ**

5

6

8

2016 ЙИЛ — СОҒЛОМ ОНА ВА БОЛА ЙИЛИ

...Лола минг бир ҳаяжонда туғруқхона остонасига қадам қўяркан, аввало Яратгандан нажот сўради. Шифокорлардан мадад кутиб, омон-эсон кўзи ёришига умид қилди.

Давлатимиз раҳбари ташаббуси билан 2016 йилнинг Соғлом она ва бола йили, деб эълон қилиниши мамлакатимиз келажаги бўлмиш баркамол авлодни вояга етказиши йўлидаги яна бир залворли қадамдир.

Пойтахтимиздаги 7-туғруқ мажмуасида иш қизғин. Шифокор Умида Рустамованинг навбатчиликдаги иш жараёнини кузатиб, бунга амин бўлдик. Тажрибали мутахассис ҳомиладор аёлларга тез ва самарали тиббий хизмат кўрсатиши, туғилжак болаларнинг соғлом дунёга келиши учун зарур барча юмушларни ўз вақтида, сифатли бажаришига киришган.

...Шифокорлар яна бир қувончли қарши олишди! Пойтахтимизнинг Чилонзор туманида яшовчи Лола Аҳмаджонованинг биринчи фарзанди дунёга келди. Оналик бахти ва ҳаяжонидан эпитиккан аёл чақалоғини бағрига босаркан, унинг соғ-омон туғилганидан қалбда чексиз мамнулик ва шукроналик ҳиссини туйди.

Шифокор “Болангизнинг вазни 3,5 килограм, бўйи 51 сантиметр, текширув натижаларига кўра, у ҳар томонлама соғлом”, деди. Ёш она боши осмонга етувдек хурсанд бўлиб, қувончдан кўзларига ёш тўлди. Дилбандини тўққиз ой вужудда кўтариб юрган кунлари ёдига тушаркан, унинг соғлом дунёга келиши учун барча зарур амалларни бажаришида қўллаб-қувватлаган оиласидан, турмуш ўртоғидан миннатдор бўлди. Мунтазам шифокорлар назоратида бўлиши, туғри овқатланиши, дам олиши, маданий ҳордиқ чиқариши — буларнинг бари бугунгидек тенгсиз саодатга эришишида муҳим аҳамият касб этди.

...Боласини бағрига босганча ором олаётган она. Навбатчи шифокор уларнинг ҳар иккисига мамнун боқаётганини кузатар эканмиз, ич-ичидан енгил тортегани, барча чарчоғи унут бўлганини ҳис қилдик. Яна бир ёш оиланинг шодлигига шерик бўлгани, энг муҳими, зиммасидаги бурчини адо этганидан кўнгли хотиржам эди, шифокорнинг.

Гўзал САТТОРОВА,
Аъло АБДУЛЛАЕВ (сурат).
Ўза

МУҲТАРАМ ЮРТДОШЛАР!

Оилангизнинг яна бир сирдош,
дилдош дўстига айланиб қолган се-
вимли газетангизга
2016 йил учун обуна
давом этмоқда!

Обуна индекси —
176

Дилором ШАРИПОВА:

“ЧЕМПИОН ҚИЗИМ БИЛАН ФАХРЛАНАМАН”

Ўтган йил август ойида Сараевода спортнинг дзюдо тури бўйича ўтказилган жаҳон чемпионатида пастдаргомлик Диёра Келдиёровага рақиби, голландиялик Жориен Виссерни мағлубиятга учратиш учун бор-йўғи бир дақиқа-ю 39 сония кифоя қилди. У бу муваффақияти орқали мазкур спорт тури бўйича Ўзбекистон тарихида илк чемпион қиз сифатида қоладиган бўлди. Мамлакатимизда чемпион қиз муносиб равишда кутиб олинди, айни пайтда у турли учрашувларда иштираётган эстафетларнинг ахборот воситаларида суҳбатлар уюштирилди. Диёранинг онаси, оиласининг бу галабадан ҳаяжони янада юқори бўлиши табиий. Хўш, унинг чемпион бўлишида оила аъзоларининг ҳиссаси нечоғлик? Шу саволлар билан Диёранинг онаси Дилором Шариповага мурожаат қилдик.

— Аслида кизимни ушбу спорт тўғрисида олиб борган киши унинг буви, яъни раҳматли кайнонам, Гулсара Кувондиқова бўладилар, — дейди Дилором Шарипова. — Киз билан суҳбатда. — Диёра болалигида жуда нимжон, салга шамоллаб қолаверарди. Шунинг учун буви уни спортга берарамиз, деб, қўймадилар. Ва ўзлари уни дзюдо тўғрисида олиб борди. Деярли ҳар куни машғулот туғунча кутиб ўтирардилар. Кайнонам узоқ йиллар боғчада тарбиячи бўлиб ишлагани учунми, невараси тарбияси билан алоҳида шуғулланардилар.

— **Демак, сиз унинг спорт билан шуғулланишига унчалик эътибор қаратмаган экансиз-да?**

— Мен ҳам, дадаси ҳам уни доим қўллаб-қувватлаганимиз. Аммо кўп вақтимизни сарфлай олмасдик. Мен ҳам боғчада тарбиячи бўлиб ишлардим, қолаверса, кетма-кет фарзандлар тарбияси билан шуғулланишимга тўғри келди. Лекин буви ҳар доим у билан бирга бўлди. Бир неча марта Тошкентга, беллашувларга бирга олиб боради. Тўнғич невараси бўлгани учунми, унга алоҳида меҳр бергандилар. Афсуски, ўзлари кейинги йилларда бетобланиб, мусобақаларига бора олмадилар. Шундай бўлса-да, ҳар сафар Диёра буви-сининг дуоси билан йўлга чиқарди: “Мен кўрмасам ҳам ҳали эл кўради, ютқларингни”, деганлари ҳеч ёдимиздан чиқмайди. Буни қарангки, орадан бир

йинчалик спорт машғулоти унинг асосий кун тартибига кирди. Яъни, у дзюдо билан шуғуллана бошлагач, бу спорт турига жудаям кизиқиб, киришиб кетди.

— **Айтинг-чи, она сифатида қизингизнинг кураш, яъни кўпроқ ўғил болаларга хос спорт тури билан шуғулланишидан оғринганмисиз, унга ичингиз аччибми, бу спорт туридан қайтарган пайтларингиз ҳам бўлганми?**

— Ўзбек қизларининг мардлиги-ю, полвонлиги ҳақида дostonларда ҳам битилган. Дostonлардаги қаҳрамонлар бугун жаҳон мусобақаларида ўзларини бор бўй-баста билан намойиш қиляпти, назаримда. Бундан фақат қувониш керак. Тўғри, унинг тинимсиз шуғулланишиларидан баъзида хавотирга тушаман. Аммо спортчилар ўз вақтида шифокор назоратидан ўтадилар, устозлари кўмагида меъёрни сақлайдилар. Шуларни ўйлаб хотиржам бўламан. Ҳозир иккинчи кизим Гулнаса ҳам шу спорт тури билан жиддий шуғулланади. Ўғилларим ҳам опасига ҳавас билан қарайдилар.

Мамлакатимизда спортга қаратаётган эътибор, яратилган шарт-шароитлар айниқса, Диёра чемпиони бўлиб келгач, жуда катта тантаналар билан кутиб олингани барчамизда фахр туйғуларини уйғотди. У энди бутун элимизнинг севилимида қизига айланди. Ахир, она учун бундан ортик бахт борми?..

Гулрух
МҮМИНОВА
суҳбатлашди.

Мамлакатимизда мустақиллик йилларида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантириш, хусусий мулкнинг аҳамиятини ошириш мақсадида кенг қўллаш имконияти олиб берилди. Тадбиркорларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишга қаратилган қонунчилик базаси яратилди ва у доимий равишда мустаҳкамлаб берилмоқда. Жумладан, давлатимиз раҳбарининг 2015 йил 15 майдаги «Хусусий мулк, кичик бизнес

да тадбиркорлик субъектларига ушбу давлат органлари томонидан кўрсатиладиган электрон хизматлар учун Давлат солиқ қўмитаси ҳузурида Янги технологиялар илмий ахборот маркази томонидан бериладиган электрон рақамли имзо калити етарлидир.

Солиқ кодексининг 114-моддасида тадбиркорлик субъектларига нисбатан кирим қилин-

Фармон ва ижро

муомаладан олиши ва бир вақтнинг ўзида давлат фойдасига ўз қарори билан мусодара қилиши мумкин эди. Энди тадбиркорлик субъектлари томонидан солиқ ва боғхона қонунчилиги бузилган тақдирда уларнинг мол-мулкларига фақат суд қарори билан мусодара қилинади.

Солиқ тўловчи томонидан солиққа оид бир неча ҳуқуқбузарлик со-

ТАДБИРКОРЛИК — ФАРОВОН ТУРМУШ КАФОЛАТИ

ва хусусий тадбиркорликни ишончли ҳимоя қилишни таъминлаш, уларни жадал ривожлантириш йўлидаги тўсиқларни бартараф этиш чора-тадбирлари тўғрисидаги фармони ва унга мувофиқ бир қатор қонун ҳужжатларига киритилган ўзгаришлар тадбиркорларга янада катта имкониятлар берди.

Жумладан, солиқ тўлашдан бўйин товлаш жиноятини биринчи марта содир этиб, жиноят аниқлангандан кейин 30 кун давомида давлатга етказилган зарарни тўлиқ қоплаган тадбиркор пеня ва бошқа молиявий жарима турларини тўласа, жиноий иш қўзғатилмаслиги ва у жавобгарликдан озод қилиниши белгилаб қўйилди. Бу ўзи билмаган ҳолда қонунчиликнинг бузилишига йўл қўйган тадбиркорга зарарни тўлаб, яна ўз фаолиятини давом эттириш имконини беради. Шунингдек, махсус фармон билан 2015 йилнинг 1 июлидан бошлаб яқка тартибдаги тадбиркорларга, фаолият туридан келиб чиққан ҳолда, ҳар ким бўлган ишчи учун энг кам ойлик иш ҳақининг 50 фоизи миқдоридан сугурта бадаллари ва 30 фоизи миқдоридан катъий белгиланган солиқ тўлаш шарт билан бир нафардан уч нафаргача ишчи ёллаш ҳуқуқи берилди.

Яқка тартибдаги тадбиркор касб-ҳунар коллежи битирувчисини ишга ёллаган бўлса, коллежи тамомлаганидан эътиборан ўн икки ой мобайнида катъий белгиланган солиқни тўлашдан озод этилади. Ушбу нормага биноан август-октябрь ойларида 81 нафар яқка тартибдаги тадбиркор томонидан қўшимча иш ўринлари яратилиб, 144 фуқаро яш билан таъминланди. Тадбиркор илгари электрон рақамли имзо калитини олиш учун солиқ, статистика, банклар ва бошқа идораларнинг ҳар бирига маблағ тўлар эди. Эндилик-

дан (ҳужжати йўқ) товларни сақлаганлик учун ушбу кирим қилинмаган товарлар қиймати миқдоридан жарима солиш белгиланган эди. Эндиликда ушбу моддага киритилган ўзгаришга мувофиқ, қўзғатилган маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш ёки жиноят иши доирасида кирим қилинмаган товарлар ҳуқуқбузарлик предмети сифатида давлат даромадига ўтказилган тақдирда, шу товарлар қиймати миқдоридан жарима солиш бекор қилинди.

Қонунга мувофиқ, жисмоний шахс ёки оилавий корхона турар жойидан ёки ер участкасидан тадбиркорлик мақсадида фойдаланса, мол-мулк ва ер солиқларини жисмоний шахслар учун белгиланган ставкалар бўйича тўлаши белгиланди (илгари бундай ҳолатларда мол-мулк ва ер солиқлари юридик шахслар учун белгиланган ставкалар бўйича тўланар эди). Яъни мол-мулк солиғи юридик шахслар учун белгиланган 4 фоизли эмас, балки жисмоний шахслар учун белгиланган 1,3 фоизли ставкада тўланади.

Ҳисоб-китобларга кўра, ушбу меъёрнинг жорий этилиши натижа-сида вилоятимизда 185 нафар жисмоний шахс ва оилавий корхоналар бир йилда ўртача 18,5 миллион сўм маблағни ўз ихтиёрида қолдиради. Хусусий мулк эгалари ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари бузилганлиги тўғрисида давлат ҳокимияти ва бошқа органларнинг, фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларининг қарорлари устидан судга шикоят қилган тақдирда, улар давлат божини тўлашдан озод қилинади.

Фармон қабул қилинганга қадар давлат солиқ органлари контрабанда йўли билан республикамизга олиб келинган ва ноқонуний савдо айланишида бўлган алкоголь ва тамаки маҳсулотларини

дир этилган тақдирда жарима тарзидаги молиявий санкциялар унча оғир бўлмаган молиявий санкцияни оғирроқ жарима билан қамраб олиш ёхуд тайинланган жарималарни тўлиқ ёки қисман қўшиш орқали солиққа оид ҳуқуқбузарликлар мажмуи бўйича қўлланилади. Бунда жариманинг узил-кесил миқдори жариманинг юқори миқдори назарда тутилган ҳуқуқбузарлик учун белгиланган энг кўп миқдордан ошиши мумкин эмас.

Масалан, солиқ тўловчи харидорга пластик қарточкалар асосида тўловларни қабул қилишнинг рад этса (жарима энг кам иш ҳақининг 100 баравари миқдоридан) ва нақд пулда харид қилинган товарлар учун назорат-касса машинаси чекинни бермаса (жарима энг кам иш ҳақининг 30 бараваридан 50 бараваригача), бундай ҳолатда илгари ушбу иккита ҳуқуқбузарликнинг ҳар бири учун белгиланган молиявий жарималар қўлланилиб, суммаси энг кам иш ҳақининг 150 бараваригача миқдорни ташкил этарди. Энди эса ҳар иккала ҳуқуқбузарлик учун назарда тутилган молиявий жарималарнинг фақат оғирроқ миқдори, яъни энг кам иш ҳақининг 100 баравари миқдори қўлланилади.

Энг муҳими, қонунчиликда белгиланган имтиёзлар ва преференциялар, кафолатлар ва ҳуқуқларнинг кичик бизнес ҳамда тадбиркорлик субъектлари томонидан ваколатли органларга ва ташкилотларга ёзма равишдаги мурожаатларсиз қўлланилиши белгиланди.

Биргина жорий йил бошидан буён вилоятда 3,3 мингга яқин кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари 11,5 миллиард сўмлик солиқ имтиёзидан фойдаланишди.

Худойберди
ХОЛБОЕВ,
Қашқадарё вилоят
Давлат солиқ бош-
қармаси бошлиғи.

Шифокор хузуридаги ёшгина аёлнинг ранглари анчагина униқиб қолганди. Мутахассислар уни обдон текширишди, ammo натижалар аниқ бир ташхис қўйишга етарли эмасди. Юрак фаолиятида ҳам озроқ ўзгариш бор, қон босими вақти-вақти билан ошиб туради, организмдаги умумий аҳвол яхши эмас. Бу натижалар аёлнинг шу яқин кунларда нимадандир қаттиқ асабийлашганидан дарак берарди. Шифокор у билан суҳбатлашиб кўрди, аёл қаттиқ асабийлашганини, яқиндагина турмушдан ажрашишга мажбур бўлгани, тўғрироғи, қайнонаси шунга мажбур қилганини айтиб берди. Шундан сўнг врач унга керакли муолажаларни ёзиб бергач, рухшунос мутахассисга ҳам мурожаат қилиши янада яхшироқ натижа беришини таъкидлади.

Ҳақиқатан ҳам қўшни уйда турувчи эрининг ажралиш тўғрисида ҳеч қандай расмий ҳужжатларни амалга оширмасиданоқ уйланиб олиши ҳар қандай аёл учун оғир зарба. Бу зарбани енгийишда кимдир иродасига, яна кимдир яқинларининг кўмагига таянади. Ammo эркак кишининг фақат онаси хоҳиши учунгина иккинчи бор уйланиши, фарзанди ва рафиқасига нисбатан ҳеч қандай масъулият ҳис қилмаслиги нимадан далолат беради, нега бу ҳолга атрофдагилар индамай қараб туришади? Тўғри, аёл бу ҳолатда судга мурожаат қилиши, ўз ҳақ-ҳуқуқларини қонунан тиклаб олиши мумкин. Ammo... кўнглини қандай тиклайди, унга руҳий оғриқ етказганларга нисбатан ҳам чора бормикан?..

Оилавий ажралишлар бўйича маълумотларни қараб чиқганимизда ҳақиқатан ҳам вилоят миқёсида бу кўрсаткич ўтган йилга нисбатан ошганлиги маълум бўлди. Унинг сабабларини баъзи ҳудудлар мисолида таҳлил қилишга ҳаракат қилдик.

— Туманимиз бўйича айтадиган бўлсам, оилавий ажримларнинг катта қисми қайноналарнинг ёш оилага босими остида содир бўляпти, — дейди **Тайлоқ туман ҳокими ўринбосари, хотин-қизлар кўмитаси раиси Мўътабар Йўлдошева**. — Қайнонага келин ёқса, у ҳар қандай ҳолатда ҳам фарзандини ўша аёл билан яштади, агар ёқмаса-чи? Афсуски, бу шунчаки кўрганларим

эмас, балки статистик маълумотлар. Яъни оилавий ажралишлар ичида айнан қайнона-келин муносабатлари биринчи ўринда турибди, ундан сўнг эр-хотин ўртасидаги ўзаро келишмовчиликлар ва бошқа сабаблар эгаллаётди. Тўғри, мазкур муаммо йигит-қизларнинг оилага тайёр эмаслиги, яъни йигитнинг қатъий, мустақил фикри йўқлиги, қиз боланинг уй ишларида уквусизлиги билан ҳам белгиланади. Ammo бу масалада оналар доим кенгфёвлик қилишган. Афсуски, бугун оналаримизда ана шу фазилатнинг ўзи камёб.

Ушбу муаммони бартараф этиш бўйича маҳалларда комиссиялар ишлаётди, таълим муассасаларида давра суҳбатлари ўтказилади. Ammo буларнинг ўзи етарли эмас, назаримизда. Бир неча марта маҳалла раислари иштирокидаги йиғилишларда оилавий ажримларнинг олдини олиш, нотинч оилалар сонини камайтириш бўйича комиссиялар масъуллигини ошириш, бу масалада жамоатчилик назоратини йўлга қўйиш бўйича тақлифлар киритганман. Шундай оилалар маҳалла фуқаролар йиғинлари қошидаги кенгаш томонидан чақирилиб, кенг жамоатчилик, маҳалла оқсоқоллари, фаоллари иштирокида муҳокама қилинса, назаримизда шу оиладаги вазият бирмунча ўзгарган бўларди. Ахир ҳар бир оиладаги вазиятни маҳалла фаолларидан кўра яхшироқ биладиган одам йўқку.

Кўшработ туманида бу

борадаги вазият бирмунча бошқача. Туман хотин-қизлар кўмитасидан олинган маълумотларга кўра, ўтган тўққиз ой давомида Кўшработда 54 та ажрим ҳолати қайд этилган бўлиб, уларнинг 24 таси эр-хотин келишмовчилиги, 17 таси фарзандсизлик, еттитаси қайнона-келин келишмовчилиги ва қолгани турли сабабларга кўра содир бўлган. Эътиборлиси, бу сабаблар ҳар бир ҳудудларда турлича кўринишлар ва фоизларда кўринади. Ammo уларнинг ўқилдизи кўпроқ ёшларнинг оилага тайёр эмаслиги, ёши катталарнинг ёш оилаларга ҳаддан ташқари босим ўтказиши билан боғлиқ. Бу бўйича жойларда қатор ишлар ҳам олиб бориляпти.

— Шу йил давомида туман хотин-қизлар кўмитаси, тиббиёт бирлашмаси, ФХДБ бўлими, “Соғлом авлод учун” халқаро хайрия жамғармаси, “Маҳалла” хайрия жамоат фонди, халқ таълими бўлими ҳамкорлигида қатор тадбирларни ўтказдик, — дейди **Каттакўрган туман ҳокими ўринбосари, хотин-қизлар кўмитаси раиси Гулмира Ҳакимова**. — Тумандаги 101 та умумтаълим мактаблари, 12 та касб-хунара коллеж ўқитувчи ва ўқувчилари ҳамда ота-оналар иштирокида 12 йиллик таълимнинг мажбурийлиги, ўқувчилар давомати, муомала ва кийиниш маданияти ҳамда эрта ва қариндошлар ўртасидаги никоҳларнинг салбий оқибатлари тўғрисида давра суҳбатлари ва йиғилишлар ўтказилди.

Долзарб мавзу

Қолаверса, туман хотин-қизлар кўмитаси қошида ташкил этилган “Аёллар маслаҳат маркази”нинг ҳам оиладаги нотинчликларнинг олдини олишдаги роли катта бўлаётир. Хусусан, шу йил давомида марказга 75 нафар аёл мурожаат қилган. Оилавий келишмовчиликлар, моддий ёрдам, ишга жойлашиш, соғлигини тиклаш ва ҳуқуқий масалаларда мурожаат этган бу аёлларнинг муаммолари ўрганиб чиқилиб, ҳал этилмоқда.

Ҳақиқатан ҳам, нафақат хотин-қизлар кўмиталари, балки маҳалланинг ўзида ҳам аксар оилавий можаролар ижобий йўл билан ҳал этилаётганини, маҳаллардаги яраштириш комиссиялари, диний маърифат ва маънавий ахлоқий тарбия масалалари бўйича маслаҳатчилари, фаолларнинг саъй-ҳаракатлари билан оилавий можароларнинг олди олинмоқда. Ammo... агар рақамларга назар ташлайдиган бўлсак, оилавий ажримларнинг асосий сабабларидан бири,

яъни эрта турмуш қуриш ҳолатлари, ёлғиз оналар сони ҳам вилоятда ўтган йилга нисбатан ошганлиги бу борада тизимли ишларни амалга ошириш лозимлигини таъкид қилади. Хусусан, “Оила” илмий-амалий маркази, вилоят Репродуктив саломатлик маркази, шунингдек, қатор нодавлат нотижорат ташкилотлари билан ҳамкорликда масала чуқурроқ ўрганилиши ва натижалар бўйича аниқ чоратадбирлар ишлаб чиқилиши лозим, назаримизда. Сабаби, бугун тарғибот ишларида фақат маъруза ва маслаҳат билан нимагадир эришиб бўлмаслиги аллақачон кўпчиликка маълум. Бу масалага рухшунос мутахассисларни жалб қилиш янада муҳимроқ. Сабаби, юқорида мисол тариқасида келтирилган воқеада аёл кишининг фақат соғлиғига зарар етаётган бўлса, баъзи ҳолатларда унинг чет элга ишлашга кетиши ва турли муаммоларга дуч бўлиши, ота-онаси оиласига қайтгач, яна бошқа бир оилавий келишмовчиликларнинг юзага келишига туртки бўлади. Ўртада фарзанд тарбияси, унинг руҳияти билан боғлиқ ҳолатлар эса бу масалада аҳволни янада жиддий эканини кўрсатади. Тарғибот ишларида фақат қизлар эмас, йигитларни ҳам кўпроқ жалб қилиш лозим. Негаки, юқорида таъкидланганидек, турмуш қурган йигитнинг масъулиятсизлиги, ўз сўзини айта билмаслиги, оилага эътиборсизлик билан қараши ҳам оилавий ажралишларда муносиб фоизларни эгаллаган.

Гулрух МҶМИНОВА,
“Оила ва жамият”
муҳбири.
Самарқанд вилояти.

СКАФАНДР – бу сўз юнон ва французчадан кириб келган. Сув остига тушишда, шунингдек, стратосфера ва космосга учишда кийиладиган, нафас олиш учун кислород билан таъмин этиб турувчи аппарат бўлган махсус герметик кийим “скафандр” деб аталишини яхши биламиз.

Хўш, бу сўз қандай маънога эга? “Скафандр” сўзи асли “қайиқ одам” деган маънони англатган. Бу маъно скафандр кийган одамнинг сувда ёки космосда сузиб юришидан келиб чиққан бўлиши керак.

Фаввослар киядиган скафандр резиналанган матодан тикилади.

Ўзбекистон Миллий
энциклопедияси

ЧАНОҚ ВА ЧАНДИК “Пахта чаноғи” бирикмасини кўп ишлатамиз. “Чаноқ” аслида, “идиш” деган маънони билдирган. Қадимда ёғочни ўйиб ишланган тузлук ёки коса ҳам чаноқ деб аталган. Пахта чаноғига ҳам диққат билан қарасангиз, ёғоч ўймакорлиги намунасидай, қўлда ўйиб ишлангандай таассурот беради. “Ўзбек тилининг этимологик лугати”да изохланишича, бу сўзнинг туб илдизи “чана” сўзи “уй”, “чуқурча ҳосил қил” деган мазмунни билдирган. Чандик ҳам текис юзда ё тананинг бошқа жойида чуқурча шаклида бўлади. Эҳтимол, чаноқ ва чандик сўзлари битта илдиздан ўсиб чиққандир. Лекин “Ўзбек тилининг этимологик лугати”да изохланишича, “чандик” сўзининг илдизи “зич қилиб бирлаштир” мазмунини англатувчи “чанди” феъли деб кўрсатилган.

ЧИГИТ ВА ЧИГИРИК “Чигит” сўзининг “боғла” маъносидаги “чиг” феълидан пайдо бўлганини айтиб ўтган эдик. Қарангки, пахтачи чигитдан ажратиб оладиган қўл асбоби номини билдирган “чигирик” сўзининг ҳам ўзаги “чиг” феълидир. Қадимги тилимизда “чиг” феълининг “боғла” маъноси билан бирга “айлантир” деган маъноси ҳам бўлган.

Ойсут чигирикда пахтачи чигитдан ажратиб олаётган эди, ташқаридан от дупури эшитилди.

Журналдан

Эшқобил ШУКУР
тайёрлади.

Инсоннинг дунёга келиши мўъжиза...

Бу ҳикмат замирида бир дунё ҳақиқат яширин. Бугун фарзандини ёру дунёга келтира туриб, ҳаёт ва мамот “жанги”ни бошдан кечириётган минглаб аёлларнинг саломатлигини асраб-авайлаш, она ва бола саломатлигига давлат сиёсати даражасида эътибор қаратиш, айникса, янги йилмизнинг Президентимиз ташаббуси билан “Соғлом она ва бола” деб номланишида ҳам ўзига хос миллий кадрларимиз тажассумини кўриш мумкин.

Республика ихтисослаштирилган акушерлик-гинекология маркази Нукус филиали шифокори Онесия Саитова ҳақида сўз кетса, ўз касбининг ҳақиқий фидойиси, шунинг учун ҳам кўксига қахрамонлик юлдузи тақилган-да, дея таъриф беришади кўпчилик.

Қорақалпоғистон Республикасининг Чимбой туманида оддий оилада туғилиб вояга етган Онесия Саитова ўзининг бетакрор ҳаёт йўлини хотирларкан, ёшликдаги кизиқишлари уни шу соҳага етаклаганини алоҳида таъкидлайди.

Онесия САИТОВА,
Ўзбекистон Қаҳрамони:

ОНАНИ АСРАСАК — БОЛАНИ АСРАЙМИЗ

— Ҳеч эсимдан чиқмайди, болалар боғчасига борган пайтларимда тарбиячи опа ширинлик тарқатарди. Тенгдошларим ўзларига берилган ширинликларни шу захотиёқ еб кўйишса, мен ҳалигини секингина сумкачамга солиб, ота-онамга деб олиб кўярдим. Уйдагиларим хайрон қолишарди.

Ёдимда, бир гал отам қаттиқ бетоб бўлиб қолди, шифокор чакирдик, муолажаларни олиб бўлгач, тузалиб кетди. Ушанда бундай ҳолатлар руҳимга қаттиқ таъсир қилгани учунми, “Қатта бўлсам, албатта шифокор бўламан, ҳеч ким касал бўлмайди”, дердим. Тиббиётга меҳрим, хавасим шундай бошланган. Шароит бироз оғирроқ бўлса-да, оиламиздагиларнинг ишончи, эътибори кучлилиги боис Андижон тиббиёт институтига ўқишга кирдим. Инсонда илмга иштиёқ бор экан, ўқишдан тўхтамайди, уни моддий ва бошқа тўсиқлар енга олмайди. Буни мен ҳаётим давомида кўп бора кузатдим.

— Оила инсоннинг ҳаёти ва келажагини белгилашда ўзига хос рамзий пойдевор ҳисобланади. Шу маънода сиз ҳам ҳамкасбларингизга ўхшаб, эртаю кеч юртдошларингиз сихат-саломатлиги йўлида қайғуриб, умрингизнинг кўп дамлари уйдан кўра кўпроқ иш жойингизда ўтати. Бундай пайтда албатта, умр йўлдошингизнинг зиммангиздаги масъулиятни чин дилдан ҳис этиши, тушуниши куч-ғайрат бағишласа керак, тўғрими?

— Албатта, оилада бахтли бўлган инсон жамиятда ҳам саодатли, омадли яшайди. Ўзимдан киёс, институтда ўқиб юрган йилларимда Кууанишбой ака билан тақдиримиз боғланди. Шифокорлик фаолиятини келинлик хизмати, аёллик вазифалари ва оналик масъулияти билан тенг олиб борганман. Дастлаб Шуманай туманидаги қишлоқ шифохонасида иш бошладим. Бу ердаги фаолиятим назарий билимларимни амалиётда синашга имкон берди.

Сира эсимдан чиқмайди: бир куни тугруқ бўлимига ўлим билан олишиб ётган аёлни олиб келишди. Бор кучимизни, аввало, онанинг, кейин эса чақалоқнинг ҳаётини сақлаб қолишга сарфладик. Уша келинчак жуда қийинчилик билан бо-

лани дунёга келтирди. Бир маҳал кутилмаганда юраги тўхтаб қолса бўладими. Ҳаммамиз бу нохуш ҳолатдан шошиб қолдик. Бирдангина ўзимни кўлга олиб, ёнимдаги терапевт шифокорга беморнинг юраги атрофи, тўртинчи қовургани кўкракнинг ёнидан белгилаб, чизиб

бу касбда фидойилекдан ташқари ўзгалар ҳаёти учун ҳам жавобгарлик биринчи ўринда туради.

...Киш кунларининг бирида Қораўзақ туманида оғир бемор борлиги ҳақида хабар келди. Биз зудлик билан айтилган манзил сари отландик. Йўл ярмига келганимиз-

бошлади. Яқинларига “ўлим” хабарини етказишга кетаётган ҳамшира шовқин-сурондан “Нима бўлди?”, деб бақирарди. Биз эса қувонганимиздан бир-биримизни кучоклаб табриқлардик. Ҳаёти асраб қолинган ҳар бир аёл — ўша оилага худойимнинг кўрсатган бебаҳо марҳаматидир.

— Президентимиз Фармонига биноан сиз 1997 йилда “Ўзбекистон Қаҳрамони” юксак унвонига сазовор бўлган эдингиз. Бундай улкан эътироф масъулиятни ва шарафли меҳнатингизнинг муносиб кадрланганлигини аниглади.

— Давлатимиз раҳбарининг Фармони телевизор орқали ўқиб эшиттирилганида оиламиз даврасида эдим. Шунда, биласизми, биринчи на-

беришини сўрадим. Дарҳол унга шошилиш тез тиббий ёрдам кўрсатдим. Аёлнинг юраги яна ура бошлади, бу бизлар учун чинакам бахт эди. Жимгина ётган чақалоқ ҳам бу янгиликни сезгандек, бирдан йиғлаб юборди. Ёнимдаги шифокорларнинг кўзларига севинч ёшлари инган ўшанда... Демак, ҳар қандай шароитда ҳам шифокор ўқиш ва изланишдан асло тўхтамаслиги керак.

— 40 йилдан ортиқ муддат давомида соғлиқни сақлаш вазирлиги тизими ва бошқа турли соҳаларда бўлим бошлиғи, акушер-гинеколог сифатида фаолият юритдингиз. Айтишларича, мингдан ортиқ мурраккаб операциялар давомида неча юзлаб аёллар шахсан сизнинг камтарона хизматингиз туфайли оналик бахтига эришган экан...

— Тиббиётда яна бир қизиқ парадокс бор-да: яъни, шифокор инсон ҳаётини сақлаб қолар экан, баъзан унинг ўзи хавф остида қолишини ҳам унутмаслиги керак. Яъни,

да машинани сирпанчик айлантриб, йўл чеккасига чиқариб юборди. Ҳаммамиз фалокат бўлиши муқаррарлигини сездик, шунда ҳам кўлимдаги қон солинган идишни маҳкам ушлаганча уни юқорига кўтариб, хаёлимда ўша беморга тезроқ ёрдам бериш учун уни асрашнинг кераклигини ўйладим. Ниҳоят машинамиз тўхтади. Эсон-омон ўша овулга етиб бордик.

Яқинда эса яна бир қизик воқеа содир бўлди. Ҳомиладан айрилган аёл кўп кон йўқотиб, шифохонамизга келди. Қанча ёрдам кўрсатмайллик, фойда беравермади. Аҳволи оғир, ишонасизми, сўнгги нафасини олаётган беморга қандай кўмак бера-сиз? Умидимиз узилди, ҳатто хонадаги ҳамшираларга ҳам рухсат бердик. Барибир кўнглимнинг бир четида ишонч борлиги боисми, ёки Аллоҳнинг мадади туфайлими, билмайман, ўз ишимни охиригача етказиб қўяйин, деб кесилган жойини тикиб бўлгандам ҳамки, бир маҳал аёлнинг юраги секин ура

ди. Уларнинг ана шу орзу-умидини ҳаётда исботласангиз, сизга муносиб бўлиш учун тинмай изланади, бор куч ва қобилиятини сарфлашга интилади. Ҳаётда икки инсон бир-бирини тушунса, ҳурмат қилса, ва энг муҳими, аёл киши эридан бир поғона пастда турса, ана шу оилада соғлом ва эркин фикрли болалар, ўғлонлар улғаяди. Шахсан бизнинг хонадонимизда шундай муҳит ҳукмрон. Тўрт ўғлим — суянч тоғларим. Уларга энг ахши таълимни ўзимизнинг шахсий ибратимиз орқали берамиз. Чунки, оиладаги муҳит билангина боланинг таълими ва тарбиясини йўлга солиш мумкин.

— Тажрибали мутахассис сифатида айтинг-чи, аёл соғлом фарзандни дунёга келтириши ва ўзи ҳам саломатлигини асраш учун нималарга кўпроқ эътибор бериши керак?

— Ҳомиладор аёл қанча эрта ўз соғлигига жиддий эътибор қаратса, бўлғуси фарзандининг саломатлиги шунча қамолатланади. Бунда, ўз вақтида овқатланиш, турли юкмида касалликлардан ҳимояланиш муҳим ўрин тутди. Булар жуда оддий, кундалик жараёнга ўхшайди. Аслида соғлом турмуш тарзини белгилайдиган асосий барометр ўз кўлимизда. Бу каби ҳаётий қоидаларга амал қилиб, фарзандини соғлом дунёга келтирган аёл энди бутун диққат-эътиборни ўзи ва боласига икки баробар кўпроқ қаратиши керак. Яъни, кейинги ҳомиладорликкача ҳомила масофаси-муддатини жиддий сақлаши лозим. Айрим аёллар кетма-кет фарзанд кўриб олайин, кейин ишим билан бемалол шугулланаман, деб ўйлайди. Бу, мутлақо хато фикр. Она сути билан фарзанди озиқланаётган вақтда аёл яна ҳомиладор бўлса, икки нафар болага озукани тенг тақсимлай олмайди. Она сутида бола учун зарур барча витаминлар бор. Соғлом бола менинг назаримда, фақат жисмоний эмас, маънавий жиҳатдан ҳам етук бўлиши керак. Бунда эса аъз аёлларимизнинг болага эътибори, меҳр-мухаббатти назарда тутилади. Чақалоққа овора бўлиб, болага етарлича эътибор бермасангиз, унинг кўнгли ўқиб қолади. Жисмоний ва руҳий бутунлик уйғунлашсагина фарзандимиз орзу қилганимиз каби баркамол ўслади.

“Оила ва жамият”
муҳбири
Камола АДАШБОВА
суҳбатлашди.

ЭЪЛОН! ФИЛИАЛ “ХАЛҚАРО ПОЧТАМТ” АО “ЎЗБЕКИСТОН ПОЧТАСИ”

Проводит конкурсный отбор на выполнение работ по капитальному ремонту здания таможенного комплекса филиала «Халқаро почта» АО «Ўзбекистон Почтаси» расположенной по адресу:

г. Ташкент, Мирабадский район, ул. Туркистанская, дом №4.

Заявки на участие в конкурсе принимаются в течение 15 (пятнадцатти) календарных дней со дня опубликования объявления.

Справки по телефону: 233-81-16

Наманган вилоятидаги мухбиримиз кўнгирак қилиб, "Бизда Муроджон деган йигит ишлайдими?" деб сўраб қолди. Ажабланганча, тинчликми ўзи, йўқ, дея жавоб бердим.

Шахло Тошбекова шундай изоҳ берди: "Билмадим, бир неча ойдан бери эшитяпман, ўша кимса вилоятимиздаги айрим таълим, соғлиқни сақлаш ва бошқа муассасаларга бориб, "Оила ва жамият" да ишлайман, деб таъмағирлик қилиб юрган экан. Охири, Косонсой туманидаги бир маҳалла раиси ва маслаҳатчиси мени яхши танишгани учун шу ҳақда сўраб қолишди. Бирор ҳужжати ёки сафар гувоҳномаси бор-йўқлигини сўрамадингизларми, десам, соддалик билан: "Ноқулай-да, кўриниши туппа-тузук, оқ куйлак, бўйинбоги, кўлида чиройли сумкасиям борлиги учунми, ишондик-да, газетага фаолиятларингизни ёзаман, дегач, маҳалламизни айлантириб, чой ичириб, кузатиб кўйдик" дейишди. Кейин эса ўша сохта "мухбир"нинг Уйчи туманидаги бир мактабга ҳамда Наманган туманидаги маҳаллалардан бирига ҳам бориб, таъмағирлик қилганлигини эшитдим. Бу ҳақда тегишли идораларга хабар бериб, бошқа ҳамкасбларимга ҳам содир бўлган воқеани айтдим. Лекин, минг афсуски, журналистика номига доғ тушириб юрган фирибгар ўзи ҳақидаги гап-сўзларни эшитган, шекилли, исзис йўқолди...

Алишер ИБОДИНОВ, ёзувчи:

— Нимасини айтасиз, журналистман, дегани кўпайиб кетди ҳозир. Бири радио-телевидениедан келдим, деса, бошқаси умримда эшитмаган қайсидир нашрнинг водий бўйича мухбириман, дейди. Кўпгина ташкилотларнинг раҳбар-мутасаддилари мени таниганим, ҳурмат қилгани учунми, қаердан бирор газета ёки журнал вакили келиб қолса: "Кўлида шартнома қоғози бор экан, реклама қиламиз ёки обуна бўласиз, дейди, ҳозирча имконимиз йўқроқ, десам ҳам кўнмаяпти, бўлмаса, танқид қиламан, деб туриб қолган, нима қилайин, сиз танийсизми?" деб маслаҳат сўрайди. Ана шунда асабим бузилади. "Барака топгур, ўша қаламинг сингур, сиздан пул сўраяптими, демак, у журналист эмас, нима десам экан, ҳозирги замон тили билан айтганда, пултопар, реклама агенти холос, ёки бўлмаса бирор камчилик топиб, баҳо-

на қидиряптими, таъмағир-да. Барибир дафтарингизга исми-шарифи, гувоҳномаси, сафар қоғозини қайд этиб кўйинг, деб тайинлайман...

Яқинда қизиқ бўлди. Қашқадарё вилоятидаги тоғли туманлардан бирида Конституция байрами арафасида тиббиёт бирлашмаси ходимлари иштирокида уюштирилган учрашувга бордик. Бош шифокор хузурга кирсак, унинг ёнида икки киши турган экан. "Келинглр, менимча бир-бирларингизни танисангиз ке-

га доғ тушираётганлигини куйиниб гапирди ва уларга ўз вақтида қонуний чора кўриш кераклигини айтди.

Барибир кўнглимиз гашланди ва ҳали учрашув бошланшига биров вақт борлиги боис "меҳмон-мухбир"ларнинг мақсад-муддаосини билмоқ ниятида бизга ҳамроҳ бўлган вақилдан ҳоким ўринбосарларига кўнгирак қилиб, масалага ойдинлик киритишини илтимос қилдик. Буни қарангки, икки ўринбосарнинг ҳам бундай "ташриф"дан умуман хабари йўқлиги маълум бўлди. Шундан кейингина бошлиқ ўз

кетганингиздан сўнг яна ўша, икки йигитни пастда кўрдим. Ўринбосар билан нима ҳақдадир тортишаётганди. Кейин бўлим бошлигимиз бизларни чақириб: "Анавларга зудлик билан фалон сўмдан пул тўллаб бермасак, танқидий мақола чиқаришармиш", деса бўладими. Мен сизлардан аслида сохта "журналист" эканлигини эшитганим учун бу ҳолат бўйича масъул идораларга хабар қилиш лозимлигини айтсам, нима кераги бор бошимизни оғритиб, дея қўл силташди", деб қолди. Мен

КУТИЛМАГАН "МЕҲМОН"ЛАР

ёхуд яна сохта "журналист-мухбир"лар ҳақида сўз

рага, булар ҳам мухбирлар, обунага келишибди", дея уларга ишора қилди. Бизларни кўриб, ҳалигиларнинг авзойи бирдан ўзгарди. Нега десангиз, улардан бирини танирдим, ўзини таниқли ижодкорларнинг фаол тарғиботчисиман, деб мақтаниб юрар, негадир бешолти йилдан бери кўринмай кетганди. Айнан ана шу "мухбир" секин ўрнидан турди-да, эшикка қараб йўл олди. Ортидан иккинчиси ҳадиксираб чиқди.

Бирлашма раҳбаридан: "Бу йигитлар қайси газета ёки журналдан экан, исми-шарифини айтишдимми?", десак, елка қисди-да: "Билмасам, ҳоким ўринбосари шу ёққа юборди, ҳозиргина бозорниям кўриб келдик", деганига ишондик", деди. Мен билан бирга келган нуфузли бадий журналининг бош муҳаррири ҳам худди шундай касларнинг касофати бу машаққатли соҳанинг фидойи вакиллари шаъни-

муовинига сим қоқиб, уларни дарвозагача тинчгина кузатиб кўйишини тайинлади...

Нуфузли шифохона раҳбари хижолат тортганча, эрта-лабдан бери ўзларини қайсидир нашрнинг вилоятдаги "махсус мухбирлари" деб таништириб, тирноқ орасидан кир қидириб, таъмағирлик қилаётган кимсалар билан энди қонуний гаплашишини айтиб, бизларни учрашувга бошлаб кирди. Лекин, ишонасизми, тадбир туғалунча, "Бундай муттаҳамларнинг тегири-монига сув қуяётган аслида бизнинг ўзимиз эмасмизми? Нега дуч келган нотаниш одамнинг шахсини тасдиқловчи ҳужжатини сўраш ўрнига унинг "Қўрқоқ олдин мушт кўтарар" деганларидек, қуруқ дўқ-пўписасидан ҳадиксираймиз? Айб ўзимизда-ку!", деган жумбоқли саволлар хаёлимдан кетавермади.

Энг ачинарлиси, эртаси куну шу шифохонада ишлайдиган танишларимдан бири телефон қилиб: "Сизлар келиб

не дейман, кўбизим не дейди, деганлари шу эмасми?..

Лола ЎРОҚОВА, Китоб тумани ҳокимлиги бош мутахассиси:

— Албатта, туманимиз катта йўл устида жойлашганлиги боис пойтахтимиз ва

бошқа вилоятлардан келаётган меҳмонлар, шу жумладан, ижодкорлар ҳам бу ажойиб манзилда бир тўхтаб ўтишади, амалга оширилаётган бунёдкорлик, ўзгаришлар билан танишишга қизиқишади. Қолаверса, менинг ижодкорлигим ва кўпчилик нашрлар ходимларини яхши таниганим учун бўлса керак, журналист-мухбирлар билан ҳам мунтазам мулоқотда бўламан. Очигини айтишим керак, гуруч курмаксиз бўлмаганидек, баъзида матбуот, ҳатто оммавий ахборот воситасига умуман алоқаси бўлмаган кишилар ҳам ўз вақолат доирасига кирмайдиган мавзулар ҳақида материал тайёрламоқчиман, деса, мен, энг аввало, ана шу ходимнинг кимлиги, хизмат жойи, сафар гувоҳномаси бор-йўқлигини эринмай суриштираман. Биласизми, бундай талаб агар ана шу одам ҳақиқатан ҳам лўттибоз, ёлғончи, таъмағир "мухбир" бўлса, бундайларга ёқмайди ва ўша заҳоти чиқиб кетади.

Яқинда, ҳузуримга номини энди эшитганим қайсидир газетанинг ходими эканлигини айтиб, бир киши келди. "Обунамизга ёрдам берсангиз, яқинда ташкил этдик", дея уч-тўртта ташкилотнинг раҳбарларига кўнгирак қилишимни айтди. Мен уларга қонуний тарзда бу масалани қандай ҳал этиш лозимлигини обдон тушунтирдим. Йўқ, асосли маслаҳатим ёқмайди шекилли, секингина хайрмаъзури ҳам насия қилиб чиқиб кетди. Бир пайт унинг менга мақтаб-мақтаб қолдирган "ҳаммабон" газетасининг ададига қарасам, бор-йўғи 600 нусха экан! Айтинг, изоҳга ҳожат борми?!

Изоҳга эса, албатта ҳожат бор. Яна бир такоррайимиз: қайси манзилда яшашимиз, қандай идора ёки ташкилотда фаолият юритишимиздан қатъи назар, ҳузуримизга келган, (қаерда бўлсакда) бизга қандай савол-масала юзасидан мурожаат этаётган фуқаронинг исми-шарифидан бошлаб, қаерда хизмат қилишигача обдон сўраб-суриштиришдан эринмайлик. Ана шунинг ўзи ҳам аслида ҳуқуқий маданият, муомала одоби, инсонийлик тамаддунига кирди-ку!

Хўш, давлат ёки нодавлат, таълим ёки соғлиқни сақлаш, ўз-ўзини бошқариш, хуллас, қайси бир эшикни чертаётган кишидан унинг шахсини кафолатлайдиган ҳужжатни сўраш ноқулай ёхуд хижолатли иш эмас, тўғрими? Ҳар бир инсон, энг аввало, ўз ҳақ-ҳуқуқини таниса, билсагина ҳеч қачон ютқазмайди.

Норқобил ЖАЛИЛ.

Муассислар: Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитаси, "Болалар ва оилаларни қўллаб-қувватлаш" ассоциацияси (Болалар жамғармаси) ва "Соғлом авлод учун" халқаро хайрия фонди

Тахририятга келган қўлёзмалар муаллифларга қайтарилмайди. Реклама материаллари мазмуни учун тахририят жавобгар эмас.

«Шарк» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмаҳонасида чоп этилди. Тошкент, Буюк Турон кўчаси, 41-уй. Босишга топшириш вақти — 15:00. Босишга топширилди — 15:00.

E-mail: oilavajamiyat@sarkor.uz

ISSN 2010-7609

Бош муҳаррир:
Норқобил ЖАЛИЛОВ

Навбатчи муҳаррир — Олимжон ЖУМАОБОВ

Саҳифаловчи — Илҳом ЖУМАНОВ
Мусаҳҳилар — Саидгани САЙДАЛИМОВ,
Қамола АДАШБОВА

МАНЗИЛИМИЗ: Тошкент — 100000. Амир Темур кўчаси
1-тор кўча, 2-уй. Мўлжал: Олой бозори ёнида

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида
0169-рақам билан рўйхатга олинган. Буюртма
Г — 136. Формати А-3, ҳажми 2 табоқ. Адади
— 5896. Баҳоси келишилган нарҳда.

ОБУНА ИНДЕКСИ — 176

Қабулхона: (тел-факс) 233-28-20
Котибият: 233-04-35, 234-76-08

Web-site: oila-va-jamiyat.uz

1 2 3 4 5